

Maratha Vidya Prasarak Samaj's
Karmaveer Ganpat Dada More
Arts, Commerce and Science College, Niphad, Dist-Nashik
Established in 1971, Affiliated to Savitribai Phule Pune University ID No.
PU/NS/AC/09(1971) UGC 2 (F) No.F.8-75/76 (CP) 18 JULY 1976, 12 (B) No. F.8-
87/81 (CP) 14 JUNE 1983
Website: www.niphadcollegeacs.com email ID: kgdmcollegeiqac@gmail.com Tel No: (02550)241084,2
42084,
AISHEID: C-41498

3.3.1

3.3.2. QnM	<p>Number of research papers per teachers in the Journals notified on UGC website during the year</p> <p>3.3.2.1. Number of research papers in the Journals notified on UGC website during the year</p> <table border="1"><tr><td>Year</td><td>2023-24</td></tr><tr><td>Number</td><td>11</td></tr></table> <p>Data Requirement: (As per Data Template)</p> <ul style="list-style-type: none">• Title of paper• Name of the author/s• Department of the teacher• Name of journal• Year of publication• ISBN/ISSN number <p>File Description (Upload)</p> <ul style="list-style-type: none">• Any additional information• List of research papers by title, author, department, name and year of publication (Data Template)	Year	2023-24	Number	11
Year	2023-24				
Number	11				

L. J. Susan
Dr. L.J. Susan

Co-ordinator
Internal Quality Assurance Cell
K.G.D.M. Arts, Commerce & Science College
Niphad, Dist. Nashik

Prof. Dr. S.V. Jadhav
Principal
Karmaveer Ganpat Dada More
Arts, Commerce & Science College
Niphad, Tal. Niphad, Dist. Nashik

3.3.1.1. Number of research papers per teachers in the Journals notified on UGC website during 2023-24

Sr No.	Title of paper	Name of the author/s	Department of the teacher	Name of journal	Year of publication	ISSN number	Link to the recognition in UGC enlistment of the Journal/digital Object Identifier (doi) Number
1	Geo environmental assessment of spatial soil salinization for agriculture land management a case study from village Kolgaon Niphad Tahsil Maharashtra	Mrs. Priyanka Bochare	Geography	Indian Journal of Natural science	2023	0976-0997	
2	Fruits crops cropping pattern in Nashik district a geographical study	Mr. Gokul sanap	Geography	Cosmos Multidisciplinary Research E journal	2024	2456-1665	
3	A Geographical Analysis of literacy in Nashik district	Mr. P.P. Shardul	Geography	Cosmos Multidisciplinary Research E journal	2024	2456-1665	
4	Disability as a social concern a comparative analysis of Chbosky's wonder and Balkis's paa	Dr.S.J. Lawrencia	English	An international peer reviewed open access journal	2023	2349-5189	
5	दलित साहित्य आणि मानवी हक्क	Dr.S.D.Uphade	Marathi	An international peer reviewed and research	2023	2278-9308	
5	The traditional analytical reading of Nagarkar's gods little soldier	Dr.S.J. Lawrencia	English	Lambert	2023	978-620-6-78176-9	
6	महिला मतदाराचा इतिहास व भारतातील महिला मतदार	Mr. S.R Dholi	Politics	Research Journey	2023	2348-7143	

7	संत नामदेवांच्या अभंग लेखनाच्या प्रेरणा	Mr. M.H. Bankar	Marathi	Opas publication	2024	978-93-94870-49-9	
8	An overivew of NEP 2020 with respect to Academic libraries	Mr.S.D.Aher	Library Science	Rajarshi Reserch Journal	Sep.2023	2350-5881	
9	Informatices and librarianship an interdisciplinary coconnections	Mr.S.D.Aher	Library Science	Rajarshi Reserch Journal	Sep.2023	2350-5881	
10	Scientometric studies in doctoral research of library & information science in India : An anslysis	Mr.S.D.Aher	Library Science	International E journal of Library Science	Jun/24	2319-992X	
11	ग्रंथालयातील इलेक्ट्रोनिक माहिती संसाधने : मार्केटिंग तंत्रे व पद्धती	Mr.S.D.Aher	Library Science	Journal of research and development	Jun/24	2230-9578	

Lawrence

Co-ordinator

Internal Quality Assurance Cell
K.G.D.M. Arts, Commerce & Science College
Niphad, Dist. Nashik

Principal

Karnveer Ganpat Dada Kore
Arts, Commerce & Science College
Niphad, Dist. Nashik

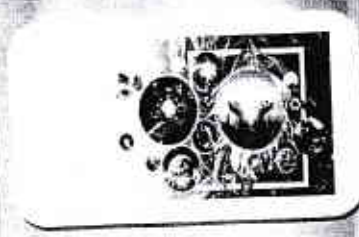
Journal of Research and Development

June-2024 Volume-16 Issue-8

Chief Editor
Dr. R. V. Bhole

UGC Listed
Journal Listed No-64768
Up to-May, 2019
(Now Peer Review)

Publication Address
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23, Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

Journal of Research and Development

A Multidisciplinary International Level Referred and Peer Reviewed Journal

June-2024 Volume-16 Issue-8

Chief Editor

Dr. R. V. Bhole

'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

EDITORIAL BOARD

<i>Nguyen Kim Anh [Hanoi] Vietnam</i>	<i>Prof. Andrew Cherepanov Detroit, Michigan [USA]</i>	<i>Prof. S. N. Bharambe Jalgaon[M.S]</i>
<i>Dr. R. K. Narkhede Nanded [M.S]</i>	<i>Prof. B. P. Mishra, Aizawal [Mizoram]</i>	<i>Prin. L. N. Varma Raipur [C. G.]</i>
<i>Dr. C. V. Rajeshwari Pottikona [AP]</i>	<i>Prof. R. J. Varma Bhavnagar [Guj]</i>	<i>Dr. D. D. Sharma Shimla [H.P.]</i>
<i>Dr. AbhinandanNagraj Benglore[Karnataka]</i>	<i>Dr. VenuTrivedi Indore[M.P.]</i>	<i>Dr. ChitraRamanan Navi, Mumbai[M.S]</i>
<i>Dr. S. T. Bhukan Khiroda[M.S]</i>	<i>Prin. A. S. KolheBhalod [M.S]</i>	<i>Prof.KaveriDabholkar Bilaspur [C.G]</i>

Published by-Chief Editor, Dr. R. V. Bhole, (Maharashtra)

The Editors shall not be responsible for originality and thought expressed in the papers. The author shall be solely held responsible for the originality and thoughts expressed in their papers.

© All rights reserved with the Editors

23	Brand Management in India: A Case Study of FMCG Companies	Kuhasa Rani	104-107
24	Recognising Gender-Based Reactions to Marketing Techniques through Framing Perceptions	Prof. Manoj Kumar, Pankaj Kumar	108-113
25	ग्रंथालयामध्ये क्यू आर कोडचा वापर	प्रा. राहुल जगन्नाथ इंगवले, कु. स्वाती तानाजी बोकेफोडे	114-118
26	सुशीला टाकभौरे के काव्य में अम्बेडकरवादी चेतना	प्रा. डॉ.संगीता विष्णु भोसले	119-123
27	हिंदी उपन्यासों पर फ्रायड के मनोविक्षेपण सिद्धांत का प्रभाव	डॉ. अमलपुरे सूर्यकांत विश्वनाथ	124-129
28	ग्रंथालयातील इलेक्ट्रॉनिक माहिती संसाधने : मार्केटिंग तंत्र व पद्धती	श्री संजय दत्तात्रय आहेर, श्री शरद शांतीलाल पाटील	130-134
29	मधुवनी जिला (बिहार) में माखाना उत्पादन की समस्या एवं समाधान का भौगोलिक विश्लेषण	डॉ. राजेश्वर राय	135-138
30	नवीन शैक्षणिक धोरण 2020 : संधी आणि आव्हाने	डॉ. रमेश वाघमारे	139-143
31	प्रगतिशील हिन्दी कविता में जन, जनपद और उनकी लोक- संस्कृति (नागार्जुन की कविताओं के संदर्भ में)	डॉ. गजेन्द्र भारद्वाज	144-147
32	विद्यार्थ्यांमधील मनस्ताप आणि त्यांचे विज्ञान विषयातील संपादन - एक सहसंबंधात्मक अध्ययन	डॉ. डी. एम. तिडके	148-150
33	जनजातिओं का उद्गम एवं प्रगति पर विमर्श	पुजा सिन्हा	151-154
34	अँडम स्मिथ यांच्या आर्थिक विचारांची वर्तमान काळातील उपयुक्तता	प्रा. दिपाली पडोळे	155-159
35	पुण्यक्षोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर संलग्नित महाविद्यालयीन ग्रंथालयामध्ये सामाजिक माध्यमांचा उपयोग : एक सर्वेक्षण	डॉ उध्दव रामराव आघाव, प्रा संजय महादेव देवकर	160-168
36	बुद्धधम्म का दक्षिण पूर्व एशियापर भौगोलिक प्रभाव	डॉ. संदीप रुपरावजी मसराम	169-171
37	हिंदी में रोजगार के अवसर	डॉ. रश्मि बी. वी	172-174
38	महिला उद्योजक व्यवसायासाठी शासकीय योजना	डॉ. अनिल विजय शितोळे	175-178
39	तृतीय रत्न' : एक सामाजिक नाटक	डॉ. मिलिंद कांबळे	179-187
40	जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा कळमनुरी येथील इयत्ता दुसरीतील विद्यार्थ्यांमध्ये आरोग्यदायी सवयी निर्माण होण्यासाठी राबविलेल्या उपक्रमाची परिणामकारकता तपासणे एक अभ्यास	डॉ. बाशेट्टी. एस. डी.	188-191
41	The Impact of Reward Systems on Employee Motivation and Performance	Dr. Nilesh Shinde, Dr. Rajesh Pawde	192-194

ग्रंथालयातील इलेक्ट्रॉनिक माहिती संसाधने : मार्केटिंग तंत्र व पद्धती

श्री संजय दत्तात्रय आहेर¹, श्री शरद शांतीलाल पाटील²

¹ग्रंथपाल, मविप्र समाजाचे कर्मवीर गणपत दादा मोरे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, निफाड
²ग्रंथपाल, मविप्र समाजाचे कर्मवीर रावसाहेब थोरात कला, भाऊसाहेब हिरे वाणिज्य व अण्णासाहेब मुरकुटे
विज्ञान महाविद्यालय, नाशिक

Corresponding Author: श्री संजय दत्तात्रय आहेर

Email: sanjayaheer21@gmail.com

DOI- 10.5281/zenodo.12738917

गोषवारा:

इलेक्ट्रॉनिक माहिती संसाधने उदा ई पुस्तके, ई नियतकालिके, ई वृत्तपत्रे यांचा प्रभावी वापरासाठी ग्रंथालयात चांगली माहिती व संप्रेषण प्रणाली (ICT) सुविधा आवश्यक असली तरी, त्या संसाधनाची जाहिरात करणे, त्याचे मार्केटिंग करणे व वाचकांचा अभिप्राय नोंदवणे यासाठी सुव्यवस्थित योजना असणे आवश्यक आहे. सध्या यासाठी ज्या पारंपारिक पद्धतींचा वापर होतो उदा माहिती पत्रक यासोबतच नवीन पद्धती उदा विकी, फेसबुक, ब्लॉग यांचा एकत्रित पणे वापर करता येणे शक्य आहे. त्यासाठी योग्य नियोजन, प्रशिक्षण व कार्यप्रणाली ची गरज आहे.

कीवर्ड: इलेक्ट्रॉनिक माहिती संसाधने, ई बुक्स, ई जर्नल्स, ग्रंथालये, मार्केटिंग

परिचय:

ग्रंथालय वापरण्याच्या पद्धतीचे वर्णन करणे कठीण झाले आहे. माहिती व्यावसायिक (प्रकाशक, लेखक, ग्रंथालये), वाचक आणि सामग्री चे बदललेले स्वरूप यामुळे वापर पद्धती सातत्याने बदलत आहे. (OCLC २००३). माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान आणि इंटरनेटच्या प्रभावामुळे माहिती प्रक्रिया, संग्रहण, शोध, प्रसार आणि वापर जलद, सुलभ आणि वापरकर्त्या साठी अनुकूल झाला आहे. माहिती तंत्रज्ञानाने इलेक्ट्रॉनिक माहिती संसाधनांच्या उपलब्धतेवर आणि प्रवेशयोग्यतेवर खोल प्रभाव पाडला आहे जे वेळ आणि जागेच्या बंधनापलीकडे उपलब्ध आहेत. त्यामुळे शैक्षणिक आणि संशोधन संस्था आता ई-जर्नल्स, ई-पुस्तके, संदर्भग्रंथ/संपूर्ण मजकूर डेटाबेस, ऑनलाइन सेवा आणि वेब पोर्टल यांसारख्या इलेक्ट्रॉनिक संसाधनांची सदस्यता घेण्यासाठी त्यांच्या बजेटचा एक मोठा भाग खर्च करत आहेत.

ग्रंथालये मुद्रित आणि इलेक्ट्रॉनिक अशा दोन्ही स्वरूपातील माहिती संसाधने जोडत राहिल्यामुळे, मुद्रण संसाधनांसाठी पारंपारिक विपणन तंत्रांसह काही नवीन तंत्रांचा वापर इलेक्ट्रॉनिक संसाधनांना प्रोत्साहन देण्यासाठी

ग्रंथालयांनी केला पाहिजे. लॉरेन्सच्या मते, ही महागडी इलेक्ट्रॉनिक माहिती संसाधने प्रासंगिक, धोरणात्मकरित्या व्यवस्थापित, अद्ययावत आणि वापरकर्त्या साठी सहज उपलब्ध आहेत याची खात्री करणे ग्रंथालयासाठी आव्हान निर्माण करत आहेत. त्यासाठी संगणक विज्ञान, व्यवस्थापन, नेटवर्किंग, वेब डिझायनिंग, जाहिरात आणि मार्केटिंगचे ज्ञान आवश्यक आहे.

संशोधन समस्येचे मूळ:

ग्रंथालय शाखाचा तिसरा नियम "प्रत्येक ग्रंथासाठी वाचक" हे पूर्ण करण्यासाठी, ग्रंथालये नेहमी ग्रंथालय सूचना, माहिती साक्षरता कार्यक्रम, ग्रंथसूची, आपले ग्रंथालय जाणून घेणे, ग्रंथालय अभिमुखता, वापरकर्ता प्रशिक्षण याद्वारे त्याचा संग्रह आणि सेवा वापरण्यास प्रोत्साहन देतात. तथापि, दुसरीकडे वापरकर्ते आता दिवसभर ऑनलाइन जगावर अधिक अवलंबून आहेत त्यांना कित्येक माहिती स्रोत विनामूल्य उपलब्ध आहेत, त्यामुळे ग्रंथालये मुद्रित संसाधनाकडून उदा छापील पुस्तके व नियतकालिके यावरून ई-रिसोर्सेसकडे उदा ई बुक्स व ई जर्नल्स याकडे वळण्यास बांधील आहेत

SGPC's GURU NANAK INSTITUTE OF MANAGEMENT STUDIES
(Approved by AICTE, New Delhi & Affiliated to University of Mumbai)

and
SGPC's GNIMS BUSINESS SCHOOL
(Approved by AICTE, New Delhi)

SGPC's
gnims
Business
School

(Management Institute of GURU NANAK KHALSA COLLEGE, Matunga, Mumbai)

International e-journal of Library Science

Volume No. 12 | Issue No. 1 | January - June 2024

ISSN No. 2319-992X Indexed in ProQuest (LISA - Library and
Information Science Abstracts) Impact Factor SJIF (2021) 7.237
Impact Factor PIF (2019) 4.650 Impact Factor IJIF (2017) 4.101

A Peer-Reviewed and Referred Bi-Annual Journal

: Contents :

About Guru Nanak Institute of Management Studies, Vision, Mission, Values, PEO's & PO's	1099
About International e-Journal of Library Science	1100-1101
156. Role of Artificial Intelligence in Information Literacy: Enhancing Digital Literacy Skills Mr. Vijay Nimdas	1102-1107
157. User perception about use of Academic Social Networking Sites among Students and Academicians: With Special Reference to NMIMS University Ms. Anrula Kashelkar & Ms. Vishakha Naik Ramgr	1108-1113
153. Development of Green Libraries in India Ms. Namrata Devi, Ms. Pooja Prajapati & Ms. Vaswati Deb	1114-1119
154. ChatGPT: students' information-seeking behavior and the Role of Librarians in a ChatGPT Era Dr. Devshree D. Ugarekar	1120-1125
155. Scientometric Studies in Doctoral Research Of Library And Information Science In India: An Analysis Mr. Sanjay Dattatray Aher & Dr. Rangana K. Jawanjai	1126-1131
156. INFLIBNET: A Literature Review Dr. Sandip S. Salunke & Ms. Yogita S. Phapale	1132-1136
157. The Impact of Artificial Intelligence on Libraries and Research Dr. Chandrashekhar D. Wani & Mr. Sagar Lonche	1137-1140
158. ACADEMIC LIBRARIES' ROLE IN HIGHER EDUCATION Dr. Anil Kumar Jharotia & Mr. Sarvag Kumar Mishra	1141-1145

www.gnims.edu.in

SCIENTOMETRIC STUDIES IN DOCTORAL RESEARCH OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE IN INDIA: AN ANALYSIS

Mr. Sanjay Dattatray Aher

MVP Samaj's KGDM Arts, Commerce and Science College Niphad

Email: sanjayaher21@gmail.com

Dr. Ranjana K. Jawanjal

Shri D M Burungale Science & Arts College Shegaon

Email: rkjawanjal@gmail.com

Received for Publication – October 27, 2023 | Accepted for Publication – December 20, 2023

ABSTRACT:

This paper examines Scientometric studies in LIS doctoral research in India. The type of analysis and software used. A broad subject wise analysis was also carried out which helped to understand trends. Scope of scientometric studies is a very important aspect, and this paper also reviews the type of scope selected for various scientometric studies.

KEYWORDS :

Scientometric, Library & Information Science, Doctoral Research

Introduction :

Scientometric study gives us the opportunity to study the journal quantitatively. Helps us to understand productivity of authors, collaborative pattern, Year wise, Country wise, Subject wise and Institution wise productivity. We can prepare a rank list of subjects, journals and authors. We can apply Bradford's Law, Zips Law, Garfield Law of Concentration, Price Square Law of Scientific Productivity, The Law of Mandelbrot, Zipf-Pareto Law etc

Scientometric and Bibliometrics have been around for at least 50 years. In fact, the field's roots can be found in early 20th-century quantitative studies. It developed into the science of science in the 1930s. A crucial turning point was the publication of J.D. Bernal's Social Function of Science in 1939, but the field did not resume until after World War II, with the release of D.J.D. Price's books Science Since Babylon and Little Science, Big Science in 1961 and 1963, respectively. By using the HistCite software to depict his contribution as well as the following impact of the journal Scientometrics on the development of the subject, his role as the Father of Scientometrics is made abundantly clear. Both V.V. Nalimov, the creator of Naukometriya, and Tibor Braun, who customized the neologism for the journal, are responsible for the name Scientometrics. Bernal and Price were connected through Garfield's seminal study on citation indexing, which was first published in Science in 1955. (Garfield, 2009).

A.B.M.S.Parishad's
Shri Shahu Mandir Mahavidyalaya, Parvati Pune 411009
(Maharashtra, India).
(NAAC Re-accredited 'A' Grade) (CGPA - 3.10)

**An International Peer Reviewed
& Refereed Research Journal**

ISSN - 2320 - 5881
(Print)

Volume - XIV
September, 2023

Rajjarshi

Editor : Dr. D. S. Borkar
Email : dsb9442@gmail.com

Email : rajjarshrijournal@shahucollegepune.org | Website : www.shahucollegepune.org

INDEX

No.	Title Of The Paper	Name Of The Author	Page No.
16	Informatics and Librarianship : An Interdisciplinary connections	Dr. Ranjana K. Jawanjal Mr. Sanjay Dattatray Aher	115 - 125
17	Interpretation of E. M. Foster's 'Passage to India' by using Edward Said's Philosophy of Orientalism.	Miss. Mhaske Komal N.	126 - 130
18	A Comparative Study of Web - Based Content Analysis Tools	Dr. Nilesh H. Hande Dr. Vaishali U. Bhakt Mrs. Poonam V. Tapkir	131 - 136
19	A Critical Analysis of sector wise contribution of Corporate Social Responsibility of Indian Companies	Dr. Rakesh Suram Prof. Ramajan Varunkar	137 - 150
20	Mobile Lending Apps and Financial Inclusion: Insights, Challenges, And Pathways In Global Perspectives	Dr. D. S. Borkar Ca Yashwant J. Kasar	151 - 156
21	Cooperative Sector Organizations In Pune City: Unveiling Challenges And Opportunities	Dr. Shitole R. S. Mr. Jadhav A. Ramesh	157 - 172

अनुक्रमणिका

अ. नं.	लेखाचे शिर्षक	लेखकाचे नाव	पान नं.
१.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन आणि प्रशिक्षण संस्थेच्या प्रशासनाचे २१ व्या शतकातील आदर्श समाजाच्या निर्मिती मधील योगदान	डॉ. राणी सोमनाथ शितोळे श्री. जीवन एकनाथ गायकवाड	१७३ - १७८
२.	सोयाबीन किंमतीवर परिणाम करणाऱ्या प्रमुख घटकांचा अभ्यास	डॉ. आर. एस. देसाई श्री. मयुर ल. घाडगे	१७९ - १८२
३.	महाराष्ट्रातील महिला शेतकऱ्यांच्या आर्थिक सामाजिक समस्या	डॉ. रमेश देसाई	१८३ - १८८
४.	महिलांमधील ताण-तणावाचे व्यवस्थापन आणि योगसाधना एक अभ्यास	प्रा. डॉ. रजनी जरांडे	१८९ - १९१
५.	राष्ट्रभाषा हिंदी का राष्ट्रीय एकता में योगदान	डॉ. मीना मिलिंद ठाकूर	१९२ - १९५
६.	संत तुकाराम महाराज जीवन चरित्र : एक अभ्यास	श्री. सुरज आत्माराम पवार	१९६ - १९७

INFORMATICS AND LIBRARIANSHIP : AN INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS

Mr. Sanjay Dattatray Aher

MVP Samaj's KGDM Arts, Commerce and Science College, Nipad

Dr. Ranjana K. Jawanjal

Shri D M Burungale Science & Arts College, Shegaon

Abstract :

This is an initial attempt to introduce the word "Informatics" to the reader. There are several multi disciplinary connections between this and library and information science. Both subjects' fundamental operations have been impacted by the development of technology. Even so, recognizing the commonalities between them enables us to convey knowledge that will help people succeed in the automation-dominated world of today. Informatics techniques are taught in school to help students get ready for the workforce.

Keywords : Informatics, Library Science

Introduction

The term "Informatics" has its roots in the French language. It is derived from "informatique" a combination of information and automatique, which roughly translate to automatic information processing.

Bakken (2001) makes suggestions Five informatics infrastructure components for evidence-based practice Standardized terms and structures, digital sources of evidence, standards facilitating the exchange of health data among disparate systems, informatics processes supporting the gathering and application of evidence to a particular clinical situation, and informatics competencies round out the list.

Studies by Dalrymple, P. W. and Roderer, N. K. (2007) showed striking parallels between the disciplinary boundaries of biomedical informatics and library and information science. They provide typical models and ideas to demonstrate each discipline in their comparative assessment, and they contrast the two fields' methodologies. Each field's accreditation procedures, professional associations, and training programs are mentioned. There appears to be a convergence of the two disciplines in each of the topics covered in this article, and further convergence is likely to occur.

In a successful medical informatics program, King, SB, and MacDonald, K. (2004) underline the crucial role that librarians play in the teaching process. In 2002, a review of 26 informatics programs was carried out, with a focus on the library service's function. Concluded

A.B.M.S.Parishad's
Shri Shahu Mandir Mahavidyalaya, Parvati Pune 411009
(Maharashtra, India).
(NAAC Re-accredited 'A' Grade) (CGPA - 3.10)

**An International Peer Reviewed
& Refereed Research Journal**

ISSN - 2320 - 5881
(Print)

Volume - XIV
September, 2023

Rajarshi

Editor : Dr. D. S. Borkar
Email : dsb9442@gmail.com

Email : rajarshrijournal@shahucollegepune.org | Website : www.shahucollegepune.org

INDEX

No.	Title Of The Paper	Name Of The Author	Page No.
16	Informatics and Librarianship : An Interdisciplinary connections	Dr. Ranjana K. Jawanjal Mr. Sanjay Dattatray Aher	115 - 125
17	Interpretation of E. M. Foster's 'Passage to India' by using Edward Said's Philosophy of Orientalism.	Miss. Mhaske Komal N.	126 - 130
18	A Comparative Study of Web - Based Content Analysis Tools	Dr. Nilesh H. Hande Dr. Vaishali U. Bhakt Mrs. Poonam V. Tapkir	131 - 136
19	A Critical Analysis of sector wise contribution of Corporate Social Responsibility of Indian Companies	Dr. Rakesh Suram Prof. Ramajan Varunkar	137 - 150
20	Mobile Lending Apps and Financial Inclusion: Insights, Challenges, And Pathways In Global Perspectives	Dr. D. S. Borkar Ca Yashwant J. Kasar	151 - 156
21	Cooperative Sector Organizations In Pune City: Unveiling Challenges And Opportunities	Dr. Shitole R. S. Mr. Jadhav A. Ramesh	157 - 172

अनुक्रमणिका

अ. नं.	लेखाचे शिर्षक	लेखकाचे नाव	पान नं.
१.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन आणि प्रशिक्षण संस्थेच्या प्रशासनाचे २१ व्या शतकातील आदर्श समाजाच्या निर्मिती मधील योगदान	डॉ. राणी सोमनाथ शितोळे श्री. जीवन एकनाथ गायकवाड	१७३ - १७८
२.	सोयाबीन किमतीवर परिणाम करणाऱ्या प्रमुख घटकांचा अभ्यास	डॉ. आर. एस. देसाई श्री. मयुर ल. घाडगे	१७९ - १८२
३.	महाराष्ट्रातील महिला शेतकऱ्यांच्या आर्थिक सामाजिक समस्या	डॉ. रमेश देसाई	१८३ - १८८
४.	महिलांमधील ताण-तणावाचे व्यवस्थापन आणि योगसाधना एक अभ्यास	प्रा. डॉ. रजनी जरांडे	१८९ - १९१
५.	राष्ट्रभाषा हिंदी का राष्ट्रीय एकता में योगदान	डॉ. मीना मिलिंद ठाकूर	१९२ - १९५
६.	संत तुकाराम महाराज जीवन चरित्र : एक अभ्यास	श्री. सुरज आत्माराम पवार	१९६ - १९७

AN OVERVIEW OF NEP-2020 WITH RESPECT TO ACADEMIC LIBRARIES

Dattatray Sankpal

PDEA's Waghire College of Arts, Commerce and Science, Saswad
Email: sankpaldattatray@gmail.com, Tel. 9921931803

Sanjay Aher

MVP Samaj's KGDM Arts, Commerce and Science College, Nashik

Abstract :

The revisions included in NEP 2020 are overviewed to interpret its impact on libraries as a whole and particularly on strengthening the library collection, library services and library personnel. The Policy 2020 serves as a comprehensive blueprint for educational reform in India, with significant implications for libraries within educational institutions. To fully realize the NEP's objectives, government bodies and policymakers must ensure its effective implementation, bolstering academic libraries with specific action plans and necessary support. Recommendations include embracing digital technology for enhanced accessibility, investing in e-books, online journals, and robust internet infrastructure. Open-access and open educational resources should be utilized to reduce costs and enhance material availability

Key word : Education Policy, Library and Information Science Services,

1. INTRODUCTION

The National Education Policy (NEP) 2020 is a comprehensive policy framework for education in India. Govinda, R. (2020) points out that, there is a "disconnect between several policy propositions and the contemporary reality of education in India." It covers various aspects of the education system, including the role of libraries and library collection development. While the NEP 2020 doesn't provide detailed guidelines for library collection development, it does emphasize the importance of libraries and their role in the educational ecosystem. The policy observes the non availability of library services at several educational institutions, where the library services need to be strengthened. The Library is considered to be an essential resource for education in the policy. Shivarama, J., & Gujral, G. (2022) identified the need of "training and capacity building centers along with the concept of maker's spaces adopted by libraries." The libraries need to procure textbooks in accessible formats such as large print and Braille to ensure accessibility to help children with disabilities. The assistive devices and appropriate technology-based tools to be made available for the same.

2. Key Aspects of Academic Libraries and NEP-2020

The paper primarily overviews the NEP 2020 policy document. The paper reviews literature on library infrastructure, library staff, library collection and services. The research component

श्री गुरु ग्रंथ साहिब में दर्ज संत नामदेव जी की वाणी

Shree Guru Granth Sahib Me Darj Sant Namadev Ji ki Vani

प्रकाशक:

ओपस प्रकाशन और वितरक

बी-32, वेस्ट नथू कॉलोनी शाहदरा, दिल्ली

मोबाईल : 8527034810

E-mail: opuspublishers@gmail.com

प्रकाशन वर्ष : जून 2024

© संपादक: डॉ. ताहेर एच. पठान

ISBN 978 - 93 - 94870 - 49 - 9

मूल्य : 250 रुपये

आवरण पृष्ठ : इलियास खान

मुद्रक:

अमन बुक प्रिंटर्स, नई दिल्ली ।

All rights are reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical or photocopying or otherwise, without prior permission in writing from the publisher/authors. The Editor and Publisher is not responsible for the views expressed by the authors of the research papers appearing in this Publication.

- 14 संत नामदेवकृत ज्ञानेश्वरचरित्राचे मूल्यमापन..... 108
- डॉ. बालाजी विठ्ठलराव डिगोळे
- 15 संत नामदेवांच्या अभंग लेखनाच्या प्रेरणा..... 119
- प्रा. महेश हरिभाऊ वनकर
- 16 संत नामदेवांच्या अभंगातील सामाजिक उद्बोधन व वाङ्मयीन दृष्टिकोन..... 126
- प्रा. डॉ. म. सु. पगारे / कु. नेत्रा रविंद्र उपाध्ये
- 17 संत नामदेव जीवनचरित्र..... 135
- नादरगे चंद्रदीप बालाजी
- 18 संत नामदेवांनी रेखाटलेले ज्ञानदेवादी भावडांचे चरित्र..... 146
- पवनकुमार पांडुरंग गोरे.
- 19 संत नामदेव यांचे हिंदी साहित्यातील योगदान..... 151
- प्रा. मनिषा दयावत पाटील
- 20 संत नामदेवांची स्मृतीमंदिरे..... 161
- डॉ. मीनाक्षी देव-निमकर
- 21 थोर परिवर्तनवादी संत नामदेव..... 166
- हानमंत बाबुराव हांडे
- 22 संत नामदेवांच्या अभंगातील लोकतत्त्वीय विचार..... 176
- वैशाली सतीशराव धोटे
- 23 संत नामदेव यांच्या अभंगातील सामाजिक प्रबोधनाचे चिंतनशील दृष्टीकोन..... 183
- हर्षद सुरेश सोनवणे
- 24 पहिले पद्य आत्मचरित्रकार - संत नामदेव 191
- योगेश मुरारीमल शेवलीकर

प्रा. महेश हरिभाऊ बनकर

मविप्र समाजाचे क. ग. दा. मोरे कला,
वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निफाड

तेराव्या शतकातील भक्त सम्राट संत नामदेव हे अभंग काव्याचे आणि भावकव्याचे जनक मानले जातात. मुळातच त्यांच्या घराण्यात पूर्वापार विठ्ठल भक्ती असल्याने अगदी बालपणीच त्यांच्या मनावर भक्तीचा संस्कार रुजला आजही खेडोपाडी गायल्या जाणाऱ्या गोंधळ गीतांतून संत नामदेवांवर एक पद नेहमी गायले जाते. त्याचा भावार्थ असा की, मंगळवेढ्यात दामाशेटी लाकडाची वखार टाकून लाकडे विकण्याचा व्यवसाय करत असे आणि भक्ती भावाने विठ्ठल मंदिरात नित्यनेमाने नैवेद्य घेऊन जात असे एक दिवस काही कामानिमित्त दामाजी गावाला गेले असता लहानग्या नामदेवाला आईने विठ्ठल मंदिरात नैवेद्य घेऊन पाठवले, विठ्ठल आई-वडिलांच्या हाताने नैवेद्य खात असावा तसा विठ्ठलाने आजही माझ्या हातून नैवेद्य भक्षण करावा असा आग्रह बाल नामदेवाने विठ्ठला जवळ धरला आणि अतिशय अटीतटीला आल्यामुळे विठ्ठलाने नामदेवाचा हा आग्रहयुक्त हट्ट पूर्ण करत सगुण रूपात नैवेद्य भक्षण केला. अशा अर्थाची ही भावकथा नामदेवांच्या बालपणापासूनच्या विठ्ठल भक्तीला पुष्टी देते. लहानपणीच हा प्रेमाचा दीप संत नामदेवांच्या वयाप्रमाणे आणखी उजळत गेला बालवयापासूनच विठ्ठलमय झालेल्या नामदेवाला विठ्ठलाचे नाम आणि विठ्ठल मूर्तीचा ध्यास लागला आणि अवघे जीवनच विठ्ठलमय झाले. म्हणजेच पाचव्या वर्षी संत नामदेवाने विठ्ठल मूर्तीला जे सचेतन समजले ते कायमच नामदेवांच्या अंतःकरणात विंबले, स्थूल मानाने संत नामदेवांच्या अभंग लेखनाची आदी - मुळ - अंतिम प्रेरणा विठ्ठल आणि विठ्ठल भक्तीच आहे.

केशवा माधवा गोविंदा गोपाळ । जेवी तू कृपाळा पांडुरंगा ।

अच्युता वामना दशरथ नंदना । जेवी तू कृपाळा पांडुरंगा ॥

कृष्णाविष्णू हारी मधुसुंदर मुरारी । जेवी तू नरहरी पांडुरंग ॥ "१"

नामदेवांच्या समर्पित भक्तीला या नैवेद्य सेवनाच्या प्रसंगातूनच सुरुवात झाली असे म्हणता येईल. नैवेद्य भक्षणाचा उल्लेख गुरु ग्रंथ साहिवातील एका पाद्यातही आला आहे. तर नामदेवाचा मुलगा गोंदा, संत जनाबाई यांनीदेखील या प्रसंगाला

Geo environmental Assessment of Spatial Soil Salinization for Agriculture Land Management- a case study from village Kolgaon, Niphad Tahsil, Maharashtra

Dnyaneshwar N. Pawar^{1*}, Milind Wagh² and Priyanka Bochar³

¹Assistant Professor, Department of Geography, M.V.P. Samaj's K.S.K.W. Arts, Science, and Commerce College, CIDCO, Nashik, M.S. India

²Post Graduate Student, K.S.K.W. Arts, Science, and Commerce College, CIDCO, Nashik, M.S., India

³Research Student, Department of Geography, M.V.P. Samaj's K.T.H.M. College, Nashik, M.S., India

Received: 04 Aug 2023

Revised: 20 Aug 2023

Accepted: 07 Sep 2023

*Address for Correspondence

Dnyaneshwar N. Pawar

Assistant Professor,

Department of Geography,

M.V.P. Samaj's K.S.K.W. Arts, Science, and Commerce College,

CIDCO, Nashik, M.S. India

This is an Open Access Journal / article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License** (CC BY-NC-ND 3.0) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. All rights reserved.

ABSTRACT

Soil, water and crop management are essential for rural-agricultural development and to afford adequate resources for the rising population. Soil salinization and water logging is a major Geo-environmental problem which decreases land productivity. One significant threat to irrigated agriculture's sustainability is the risk of an increase in top soil saline attentions, which in turn decreases the crop yield. Hence it is noteworthy to study micro-level geo-environmental assessment of soil salinity and its mapping for optimum use of land resources. The present investigation processes the Soil Salinity Risk Index (SSRI) by Chaaou, 2020, for the micro level spatial evaluation of saline lands. The study attempts to evaluate and map the soil salinity of village Kolgaon, (996.94 ha) Niphad tehsil of Nashik District, Maharashtra. Elevation ranges from 450 to 550 m., and the slope is between 1-12%. A detailed field survey was undertaken in the study area to measure the soil infiltration and hydraulic conductivity rate. The soil properties were evaluated through soil sample collections and soil health card data (103 samples data) from GOI. The SSRI input parameters viz, elevation, slope, climate type, soil texture, geology, Electric conductivity of the soil, surface water, depth of the groundwater and aridity index spatial variation map with standard grid was prepared. Reclassification of the grid was performed for assigned ranking and weighting. The result shows that the salinity index value ranges between 27- 62. The whole land of the study area comprises severe salinity class. The spatial salinity index result was verified with a 20% study area sampling. The salinity indicators (White layer, Acacia Nilotica, Salt tolerant weeds, etc.) were verified in the field. Hence the Pedo-geomorphic assessment using field survey and GIS techniques provides adequate and precise results for implementing SLRM.

62528

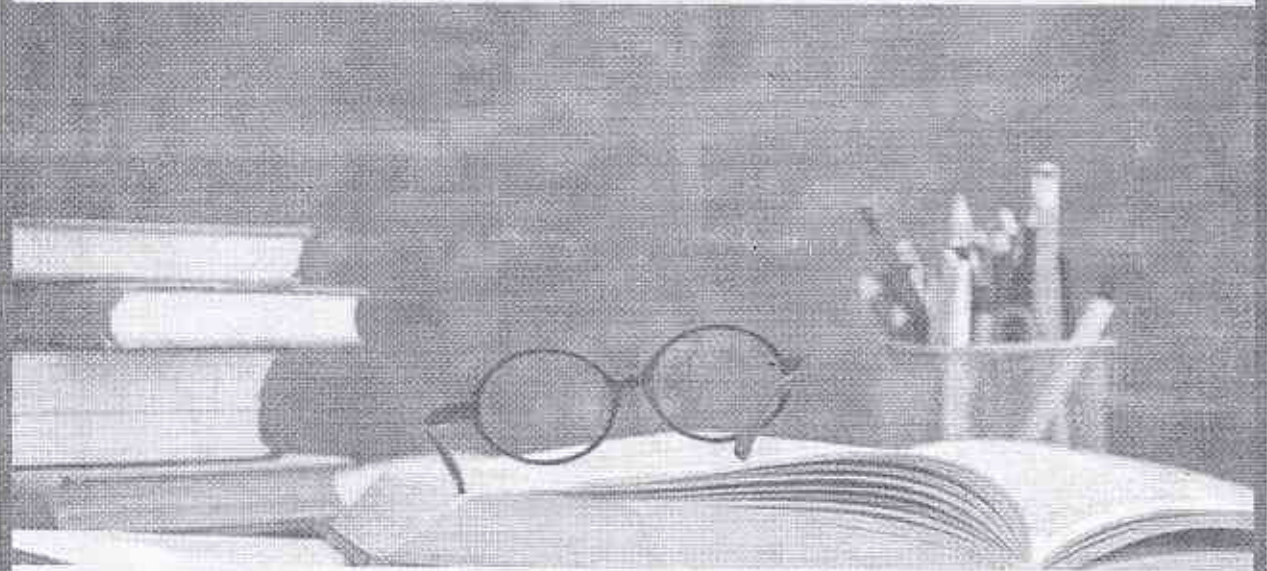
Cosmos Multidisciplinary Research E-Journal

Recognized International Indexed & Peer Reviewed Journal

ISSN 2456-1665

IMPACT FACTOR 5.69

VOLUME IX | ISSUE II | FEBRUARY 2024

Prof. Gajhans D.S.
Chief Editor

Dr. Tukaram Gajar
Executive Editor & Publisher

Cosmos Multidisciplinary Research E-Journal

Recognized International Indexed & Peer Reviewed Journal

ISSN 2456-1665

IMPACT FACTOR 5.69

VOLUME IX | ISSUE II | FEBRUARY 2024

Website: www.cmrj.in

Email: cosmosjalna@gmail.com

Prof. Gajhans D.S.

(Chief Editor)
Professor & Head,
Dept. of Geography,
M.S.S. Ankushrao Tope College,
Jalna, MS, India.
Mb.08788119761

Dr. Tukaram Gajar

(Executive Editor & Publisher)
Asst. Professor in Geography,
Asst. Coordinator, IQAC,
M.S.S. Ankushrao Tope College,
Jalna, MS, India.
Mb. 07588089926

The opinions / views expressed in the research papers submitted by concerned authors are purely those of the respective authors only. Editorial board, Advisory Board, Review Committee or Publisher are not responsible for that.

The respective authors are responsible for any infringement of copyright laws for the published content.

INDEX

Sr. No.	Title	Author / Researcher	Page No.
1	महिलांच्या सामाजिक स्थितीवर परिणाम करणारे घटक, आव्हाने आणि उपाय	प्रा. डॉ. आव्हाने भगवान भानुदास	1-8
2	Study of Invasive Plant Species Character of Water Hyacinth from Ambazari Lake of Nagpur District, Maharashtra (India)	Mrs.Neha D.Gajbhiye Dr.Ujwala Ramesh Kokate	9-13
3	साहित्यरत्न अण्णाभाऊ साठे यांच्या साहित्यातील संवादशास्त्रीय दृष्टिकोन	प्रा. डॉ. दिनकर माने भानुदास लक्ष्मण दोबाले	14-17
4	Changing Agricultural Landuse Pattern in Jalna District	Dr. Sakhare S. N.	18-21
5	The Spatial Distribution of Market Centre in Jalna District	Dr.Ramesh Timbakrao Mahalkar	22-28
6	Postcolonial Feminism and Violence in Meena Alexander's <i>Nampally Road and Manhattan Music</i>	Dr. G Venugopal Farooq Pasha Abdul Aziz	29-33
7	शिक्षणाचे परिवर्तन: मोफत आणि अनिवार्य बालशिक्षण 2009 साठी विकास कृती कार्यक्रमाद्वारे NEP 2020 ची अंमलबजावणी	डॉ. निलेश राजेंद्र गाडेकर	34-38
8	A Brief Account of Development and Growth of the Urdu language in India & Its Factors	Prof. Syed Asif Zakriya Thahera Begum	39-43
9	Effect of Anapana Meditation on Stress and Well-Being Among Adolescents	Dr. Watore S. M.	44-49
10	Children's Ghalib : With reference to Masnavi Qadiriya	Dr. Ansari Masood Akhtar	50-53
11	A Conceptual Study on Problems Faced by Women Entrepreneurs while Availing credit Support from MSME	Archana Pawar Shweta Trivedi	54-60
12	Fruits Crops Cropping Pattern in Nashik District: A Geographical Study	Prof Dr. Santosh Burkul Mr. Gokul Sanap	61-67
13	A Geographical Analysis of Literacy in Nashik District	Prof. Pravin P. Shardul	68-71

Impact Factor-8.632 (SJIF)

ISSN-2278-9308

B. Aadhar

Single Blind Peer-Reviewed & Refereed Indexed

December - 2023

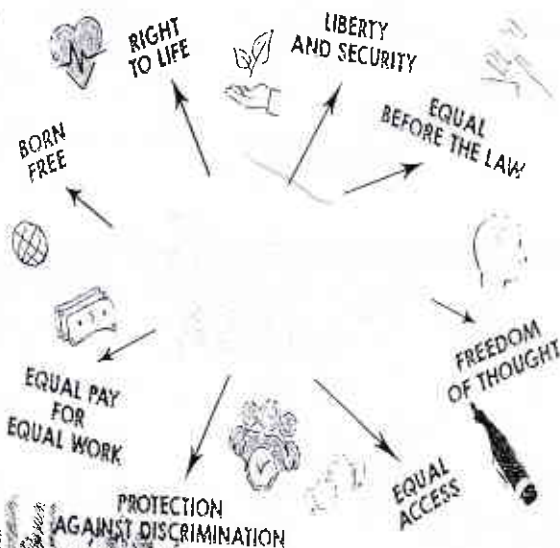
(CDXLVIII) 448 (C)

COMPREHENSIVE HUMAN RIGHTS (ISSUES & SOLUTIONS : NATIONAL PERSPECTIVES)

World Human
Rights Day

10th December

Unit 9: Vocabulary

Chief Editor

Prof. Anil S. Gawande
Director
Aadhar Social
Research & Development
Training Institute Amravati

Executive Editor

Dr. Sandip B. Kale
Officiating Principal
Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo
Dist. Wardha

Editor

Dr. Archana S. Bahare
Director
Department of Physical Education
Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo
Dist. Wardha

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To :

Aadhar PUBLICATIONS

20	मानमिक आगेरगु आगल मूलभूत हकुक डॉ.स्वाती बाळासाहेब पवार, श्रीमती वैशाली भगवंतराव गीते	95
21	दललत साहित्य आगल मानवी हकुक श्रीमती.सुनलता गोवलंदराव उफाडे	100
22	भारतातील मानवी हकुक व शलक्षण प्रा.डॉ. संजय गोरे	105
23	मानवाधलकार आगल दहशतवाद Mrs. Sunanda Anshul Raut	108
24	मानवी हकुक, दहशतवाद आगल नागरलकांची भूमलका प्रा. डॉ. गौरव गोवलंदराव जेबळीकर	113
25	शेतकरी व मानवी हकुक/अधलकार युवराज तेजराव वाघ ,डॉ प्रा मधुकर चाटसे	116
26	ललंग अधलकारांमधील मुदे प्रा. बाळकृष्ण करू रामटेके	120
27	कला व मानव्यवलद्या वलद्याशाखेतली शलक्षणशास्त्र ही वलद्याशाखा डॉ. सौ. प्रगती संदीप अडगुरवार	124
28	२१ व्या शतकातील नववलवाहित महिलांना येणाऱ्या वलवलध समस्यांचा अभ्यास- एक समलक्षा प्रा. डॉ. वैशाली मेश्राम	127
29	कुमारी माता' समस्या व अधलकार एक मानवाधलकार कु. वनलता वलठुलराव शलरफुले	130
30	भारत आगल महाराष्ट्रातील प्राथमलक शलक्षणावरील सार्वजनलक खर्चाचे वलल्लेखण श्री. संदीप धरमसलंग चव्हाण , डॉ. समलत माहोरे	134
31	मानवी हकुक आगल महात्मा फुले भूषण देवलदास तुरनकर	141
32	महलला सशक्तकरण में मानवाधलकारों का महत्व प्रा.डॉ.मनलषा म. कलर्तने ,प्रा.डॉ.आनंद काळे	145
33	मानवाधलकार संरक्षण वलधेयक, 2019 प्रा.डॉ.प्रशांत वामनराव खेडकर	149
34	महललाओं के वैधानलक अधलकारों का वलल्लेखणात्मक अधुयन प्रा.डॉ.भारती कृ. देशमुख	153
35	मानव अधलकार- अर्थ ,आवश्यकता एवं वलल्लेखणता अंजू व्यास	156
36	मानवाधलकार और सामाजीक वलषमता प्रा. डॉ. पद्माकर पी. वारोडे	158
37	Health Psychology And Human Rights Prof. Dr. Deepali Deshmukh	162
38	Indian Constitution, Reservation Safeguards & Human Rights Dr. R.K.Kale	164
39	National and International Mechanism for the Protection of Human Rights Dr Sunita Ramdhan Gawai	168
40	Midday Meal Program and Childrens Right to Food Mrs. Jyoti D.Kamble ,Dr. Mrs Anuradha. S. Deshmukh	172

दलित साहित्य आणि मानवी हक्क
श्रीमती.सुनिता गोविंदराव उफाडे

कर्मवीर गणपत दादा मोरे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय निफाड.

प्रस्तावना:

धार्मिक आणि सामाजिक क्रांतीची प्रेरणा घेतलेली बहुजन समाजातील चळवळ म्हणजे ब्राह्मणेतर चळवळ होय. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी ज्या चळवळी केल्या त्यांना आंबेडकरी चळवळ या समुच्चयात्मक नावाने ओळखले जाते. दलित साहित्य चळवळीची काही उदिते आहेत डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी आपल्या चळवळीने बहुजन समाजातील पूर्वीच्या चळवळींना एक गच्च परिमाण प्राप्त करून दिले. बहुजन समाजातील एक मोठा असा अस्पृश्य वर्ग याला स्वतःची जाणीव करून देणे आवश्यक होते हे काम अवघड असले तरी बाबासाहेबांनी लोकशाही जीवन मूल्यांच्या आधारे या कामास सुरुवात केली.

उदिते:

१. स्वाभिमान आणि स्वावलंबन, माणुसकीचा आग्रह धरणे.
२. लाचार होऊन न जगणे.
३. भारतीय म्हणून सर्व क्षेत्रात अधिकार मिळावेत याचा आग्रह धरणे.
४. स्वतःचा मार्ग स्वतःच चोखाळणे.
५. हिंदूसोबत सामाजिक शैक्षणिक आणि आर्थिक समतेसाठी लढा देणे.

सत्याग्रहापासून करण्याचे ठरविले. मुंबई असंबलीत श्री. सी. के. बोले यांनी ऑगस्ट 1923 रोजी एक ठराव मांडला. या ठरावाद्वारे अस्पृश्यांना विहिरी, तळी, हौद, नदी, तलाव इ. सर्व सार्वजनिक पाणवठ्यावर तसेच शाळा, दवाखाने व्यायालये इत्यादी ठिकाणी प्रतिबंध करू नये असे ठरले. मुंबई सरकारने सर्व खात्यांना या ठरावाची अंमलबजावणी व्हावी असे आदेश दिले. परंतु प्रत्यक्षात मात्र तसे झाले नाही.

पाणी पिण्याचा हक्क हा मानवी आहे व त्याला कायद्याचे पाठबळ आहे याची प्रचिती पाहण्यासाठी महाडच्या सार्वजनिक चवदार तळ्यावर आपला हक्क बजावण्याचे बाबासाहेबांनी ठरवले. महाडच्या तलावामुंबंधी आणखी एक महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे महाड नगरपरिषदेने हा तलाव सार्वजनिक आहे व यातील पाणी सर्व लोकांना अस्पृश्यांसकट मुक्त आहे असा ठराव केलेला होता. महाड येथे दिनांक 19 मार्च 1927 पासून परिषदेला सुरुवात होणार होती. त्यासाठी गुजरात व महाराष्ट्राच्या खेड्यापाड्यातून सुमारे पाच हजार लोक तिथे जमा झाले. सुरुवातीलाच महाड म्युनिसिपालिटीच्या ठरावाद्वारे बहिष्कृत समाजाला चवदार तळ्यावर पाणी भरण्यास बंदी नाही असा जो ठराव केलेला आहे त्याची अंमलबजावणी करावी अशा प्रकारचा ठराव करण्यात आला. त्यासाठी जवळजवळ पाच हजार लोक गावातून मिरवणूक काढून चवदार तळ्यावर पोहोचले. तेथे प्रथम बाबासाहेबांनी आणि त्या पाठोपाठ सर्व जनसमुदायाने ओंजळीने तलावातले पाणी पिऊन आपला हक्क बजावला ही परिषद म्हणजे दलितांच्या क्रांतीची सुरुवात होती. या परिषदेने भारताच्या सामाजिक व राष्ट्रीय जीवनात एक नवीन पर्व सुरू केले. पहिल्यांदाच दलितसमाज प्रत्यक्ष लढ्यात उतरला. त्यानंतर गावोगावी अस्पृश्यांना अत्याचारांना व बहिष्कार यांना तोंड द्यावे लागले. महाड येथे तर अस्पृश्यांवर प्राणातिक हल्ला झालेला होता पण यावेळी हात आबरून मने प्रभुब्ध होऊ न देता शांत राहायचे. प्रतिहल्ला करायचा नाही. मार सहन करायचा व सनातनी यांना अहिंसेच्या शक्तीचे दर्शन घडवायचे या आव्हानाचे सुमारे दहा हजार अस्पृश्यांनी पालन केले. यानंतर महाड येथेच भरलेल्या परिषदेत मनुस्मृतीचे दहन करून विपमतेचा कायदा या देशात चालणार नाही हे आंबेडकरांनी जगाला जाहीर केले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रेरणेने १९३० पासून नाशिक येथील काळाराम मंदिरात प्रवेश करण्यासाठी सत्याग्रह सुरू झाला. या सत्याग्रहात दादासाहेब गायकवाड देखील खंदीरपणे उभे होते. या सत्याग्रहामध्ये अस्पृश्य स्त्रिया ही महत्त्वाची झाल्या होत्या. दि. २ मार्च १९३० पासून डॉ. आंबेडकरांनी नाशिक येथे मंदिर प्रवेश सत्याग्रहाचे रणशिंग फुंकले. यामध्ये तीन वाजता सुमारे पंधरा हजार सत्याग्रही महिलांनी मिरवणूक अत्यंत शांततेने व शिस्ताने राम मंदिराकडे निघाली. समोर लष्करी धरतीचा बंद होता. राम मंदिराचे सर्व दरवाजे बंद होते. गोदावरी नदीच्या घाटावर मिरवणुकीचे जंगी सजेत रूपांतर झाले. रात्री अकरा वाजता कार्यकर्त्यांची बैठक होऊन दिनांक 3 मार्चपासून सत्याग्रह सुरू करण्याचे ठरले. पहिल्या दिवशी सत्याग्रह प्रारंभ झाला होता. शिविरात आठ हजार

YESHWANT MAHAVIDYALAYA, SELOO DIST. WARDHA

INTERNAL QUALITY ASSURANCE CELL

Organized

One Day National Interdisciplinary Conference on

COMPREHENSIVE HUMAN RIGHTS

(ISSUES & SOLUTIONS : NATIONAL PERSPECTIVES)

Certificate

This is to certify that

Prof./Dr./ Mr./Mrs./Ms. श्रीमती वेणाली भगवंतराव गीते

of क. ग. दा. मोरे कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय, निफाड.

has published & also presented a paper entitled

मानसिक आरोग्य आणि मूलभूत हक्क

in B. Aadhar Single Blind Peer Reviewed & Referred
Multidisciplinary International Indexed Research Journal

Special Issue on "Comprehensive Human Rights"

(Issues & Solutions : National Perspectives)

on dated 16th December 2023.

CONVENER
Dr. Archana Dahane

Director

Dept. of Physical Education -
Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo

COORDINATOR
Prof. Arjun Khobragade

Coordinator

Internal Quality Assurance Cell
Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo

ORGANIZING SECRETARY
Dr. Sandip B. Kale

Officiating Principal

Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo
Dist. Wardha

Impact Factor-8.632 (SJIF)

ISSN-2278-9308

B.Aadhar

Single Blind Peer-Reviewed & Refereed Indexed

Multidisciplinary International Research Journal

December - 2023

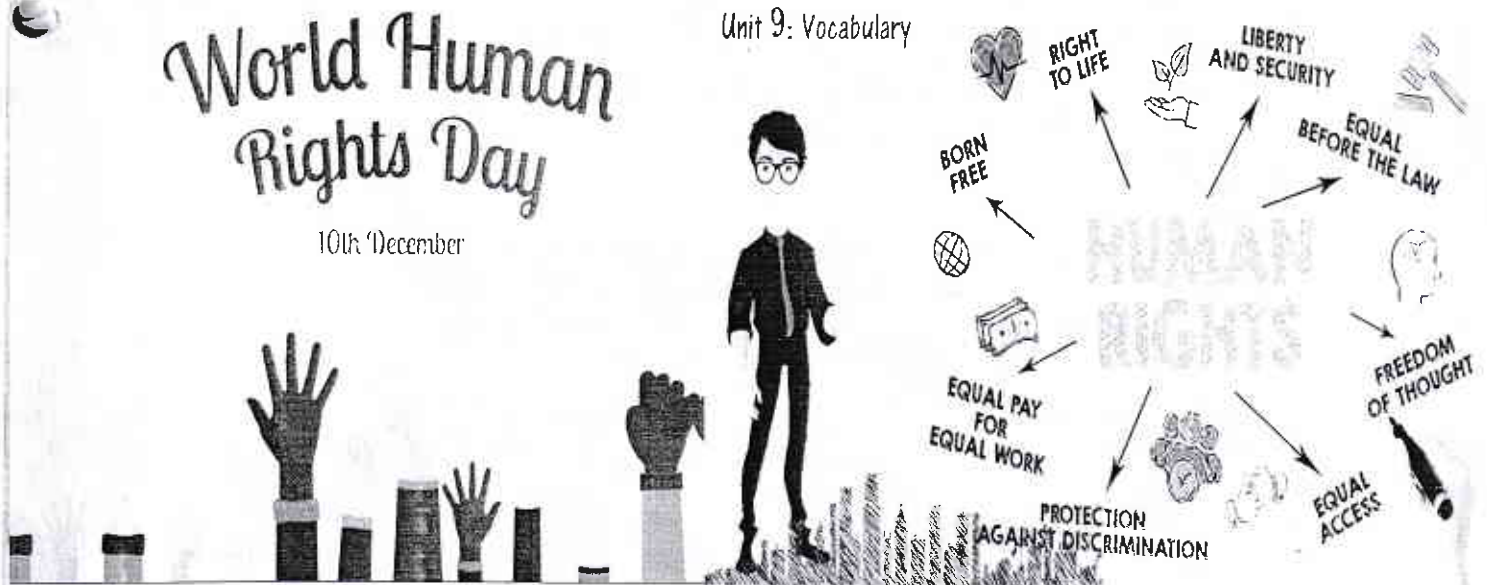
(CDXLVIII) 448 (C)

COMPREHENSIVE HUMAN RIGHTS (ISSUES & SOLUTIONS : NATIONAL PERSPECTIVES)

World Human Rights Day

10th December

Unit 9: Vocabulary

Chief Editor

Prof. Virag S. Gawande
Director
Aadhar Social
Research & Development
Training Institute Amravati

Executive Editor

Dr. Sandip B. Kale
Officiating Principal
Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo
Dist. Wardha

Editor

Dr. Archana S. Dahane
Director
Department of Physical Education
Yeshwant Mahavidyalaya, Seloo
Dist. Wardha

This Journal is indexed in :

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.aadharsoci

Aadhar PUBLICATIONS

20	मानसिक आरोग्य आणि मूलभूत हक्क डॉ.स्वाती बाळासाहेब पवार, श्रीमती वैशाली भगवंतराव गीते	95
21	दलित साहित्य आणि मानवी हक्क श्रीमती.सुनिता गोविंदराव उफाडे	100
22	भारतातील मानवी हक्क व शिक्षण प्रा.डॉ. संजय गोरे	105
23	मानवाधिकार आणि दहशतवाद Mrs. Sunanda Anshul Raut	108
24	मानवी हक्क, दहशतवाद आणि नागरिकांची भूमिका प्रा. डॉ. गौरव गोविंदराव जेवळीकर	113
25	शेतकरी व मानवी हक्क /अधिकार युवराज तेजराव वाघ ,डॉ प्रा मधुकर चाटसे	116
26	लिंग अधिकारांमधील मुद्दे प्रा. बाळकृष्ण करू रामटेके	120
27	कला व मानव्यविद्या विद्याशाखेतली शिक्षणशास्त्र ही विद्याशाखा डॉ. सौ. प्रगती संदीप अडगुरवार	124
28	२१ व्या शतकातील नवविवाहित महिलांना येणाऱ्या विविध समस्यांचा अभ्यास- एक समिक्षा प्रा. डॉ. वैशाली मेश्राम	127
29	'कुमारी माता' समस्या व अधिकार एक मानवाधिकार कु. वनिता विठ्ठलराव शिरफुले	130
30	भारत आणि महाराष्ट्रातील प्राथमिक शिक्षणावरील सार्वजनिक खर्चाचे विश्लेषण श्री. संदीप धरमसिंग चव्हाण , डॉ. समित माहोरे	134
31	मानवी हक्क आणि महात्मा फुले भूषण देविदास तुरनकर	141
32	महिला सशक्तिकरण में मानवाधिकारों का महत्व प्रा.डॉ.मनिषा म. किर्तने ,प्रा.डॉ.आनंद काळे	145
33	मानवाधिकार संरक्षण विधेयक, 2019 प्रा.डॉ.प्रशांत वामनराव खेडकर	149
34	महिलाओं के वैधानिक अधिकारों का विश्लेषणात्मक अध्ययन प्रा.डॉ.भारती कृ. देशमुख	153
35	मानव अधिकार- अर्थ ,आवश्यकता एवं विशेषता अंजू व्यास	156
36	मानवाधिकार और सामाजिक विषमता प्रा. डॉ. पद्माकर पी. दारोडे	158
37	Health Psychology And Human Rights Prof. Dr. Deepali Deshmukh	162
38	Indian Constitution, Reservation Safeguards & Human Rights Dr. R.K.Kale	164
39	National and International Mechanism for the Protection of Human Rights Dr Sunita Ramdhan Gawai	168
40	Midday Meal Program and Childrens Right to Food Mrs. Jyoti D.Kamble ,Dr. Mrs Anuradha. S. Deshmukh	172

मानसिक आरोग्य आणि मूलभूत हक्क.

श्रीमती वैशाली भगवंतराव गीते

डॉ. स्वाती बाळासाहेब पवार
क. ग. दा. मोरे कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय, निफाड.

क. ग. दा. मोरे कला, वाणिज्य, विज्ञान
महाविद्यालय, निफाड.

प्रस्तावना

भारतीय संविधानाने लोकशाही राज्यव्यवस्थेच्या यशस्वीतेसाठी व व्यक्तीच्या सर्वांगीण विकासासाठी मूलभूत हक्क बहाल केले आहे. भारतीय संविधानाच्या तिसऱ्या भागात मूलभूत हक्काची नोंद केलेली आहे. मूलभूत हक्काची अंमलबजावणी करणे सरकारवर बंधनकारक आहे. मूलभूत हक्काचे उल्लंघन झाल्यास व्यक्ती न्यायालयात दाद मागू शकते. मूलभूत हक्क हे अमर्याद स्वरूपाचे नसतात. त्याच्यावर काही बंधने देखील घातलेली असतात. अशा मूलभूत हक्काचा आणि मानसिक आरोग्याचा नेमका काय संबंध आहे हे पाहणे महत्त्वाचे आहे.

मानसिक आरोग्य म्हणजे अशी सुस्थिती ज्यात व्यक्तीला स्वताच्या क्षमतांचे आकलन होते तशीच ती व्यक्ती उपयोगी व लाभदायी काम करू शकते आणि तिचा समाजाच्या जडण घडणीत मोलाचा वाटा असतो. मानसिक आरोग्यात व्यक्तीची भावनिक सामाजिक मानसिक सुस्थिती अंतर्भूत असते. सक्रिय व अर्थपूर्ण जीवनासाठी शारीरिक आरोग्याइतके मानसिक आरोग्य देखिल महत्त्वाचे आहे. चांगले मानसिक आरोग्य असणाऱ्या व्यक्तींना मानवी हक्कांचा उपभोग घेताना जीवनाचा आनंद घेता आला पाहिजे, सुरक्षित वाटले पाहिजे, उपलब्धिची साधने मिळवता आली पाहिजे, कठीण अनुभवानंतर प्रतिकूल परिस्थितीशी समावोजित होता आले पाहिजे आणि आपल्या क्षमतांचा योग्य वेळी वापरही करता आला पाहिजे तरच मिळालेल्या मानवी हक्कांचा आपण आनंदाने उपभोग घेऊ शकतो.

भारतीय संविधानातील मूलभूत हक्क

भारतीय संविधानाच्या कलम 14 ते 18 मध्ये व्यक्तीच्या समतेच्या मूलभूत हक्काची तरतूद आहे. या हक्कांवर सामाजिक आर्थिक राजकीय समता जोपासण्याचा प्रयत्न केला जातो. समतेच्या हक्कांशिवाय इतर हक्क व्यक्तीला वापरता येत नाही. समतेच्या हक्कांमध्ये कायद्यासमोर समानता, भेदभावास विरोध, समान संधी, अपृश्यता पाळण्यावर बंदी असे अनेक हक्क व्यक्तीला देण्यात आले आहेत.

कायद्यासमोर समानता यामध्ये जात लिंग धर्म आर्थिक सामाजिक स्थान यापैकी कोणत्याही घटकाच्या आधारावर कायद्यासमोर व्यक्ती व्यक्तींमध्ये भेदभाव केला जाऊ शकत नाही. सर्वांना समान न्याय मिळण्याच्या संधी या हक्कांद्वारे उपलब्ध करून दिल्या जातात, तसेच व्यक्तीला कायद्याची समान संरक्षण मिळते या मूलभूत हक्काला काही अपवाद आहे, जसे की कायद्यासमोर सर्वांना समान वागणूक व समान संरक्षणाची तरतूद संविधानात असली तरी सुद्धा राज्य मागासवर्गीयांच्या किंवा विशिष्ट समाजाच्या हितासाठी काही विशेष कायदे करू शकते.

भेदभावास विरोध- सार्वजनिक ठिकाणी सर्व भारतीय नागरिकांना धर्म जात वंश लिंग जन्म ठिकाण व इत्यादीपैकी कोणत्याही घटकाच्या आधारावर भेदभाव न करता मुक्त प्रवेशाचा हक्क संविधानाने दिला आहे. रुग्णालय रस्ते, चित्रपट गृह इत्यादी ठिकाणी सर्व भारतीय नागरिकांना सहज प्रवेश मिळतो. मात्र समाजातील काही परंपर्या आणि रिती रीवाजामुळे हक्कालाही मर्यादा निर्माण होतात.

अपृश्यता पाळण्यावर बंदी- भारतीय समाजात वर्षानुवर्ष जात, धर्म, वंश, जात, धर्म, वर्ण या घटकां आधारे अपृश्यतेसारखी अमानवी विषमता मुलक अन्य मूलक प्रथा पाळली जात होती, यामुळे अपृश्य समज जाणाऱ्या वर्गाला विकासाच्या व जगण्याच्या अधिकारापासून वंचित ठेवले जात असे. समाजातील हा कलंक

Langlit

An International Peer Reviewed Open Access Journal

Volume 10 Issue 2

SR.NO	NAME OF THE TOPIC	AUTHOR	SUBJECT	FULL ACCESS
	Content	www.langlit.org	Content	Click Here
#	Cover Page VOL.10 ISSUE 2	www.langlit.org	Cover Page	Click Here
1.	"THE TRIUMPH OF MIND OVER BODY: EXPLORING DUALISM IN GIRISH KARNAD'S HAYAVADANA"	HARINDER SINGH (Amritsar (Punjab)	ARTICLE	Click Here
2.	BEYOND THE LAND OF HATTAMALA: BADAL SIRCAR'S UTOPIAN WORLD	DR. SHAILAJA B. WADIKAR (Nanded MS)	ARTICLE	Click Here
3.	AN ECOCRITICAL ANALYSIS OF KAMALA MARKANDAYA'S NECTAR IN A SIEVE	HEMLATA SHARMA (Shimla)	ARTICLE	Click Here
4.	THE STUDY OF THE SYNTAX OF ATTRIBUTIVE ADJECTIVES IN ENGLISH:AN INNOVATIVE METHOD	DR. M.SOMATHASAN (Sri Lanka)	ARTICLE	Click Here
5.	NARCISSISM....A DARK SIDE – A HABIT OR A BEHAVIOR	DR. RUPALI SAXENA (Rudrapur UK)	ARTICLE	Click Here
6.	ADVANCING SOCIAL JUSTICE: THE LEGACY OF DR B.R. AMBEDKAR'S IDEAS AND PRACTICES	DR. FATIMA ASHANA (Kanpur)	ARTICLE	Click Here
7.	TEACHING SPEAKING THROUGH PRAGMA-COMMUNICATIVE APPROACH	HALIFA PALUANOVA (Tashkent, Uzbekistan)	ARTICLE	Click Here
8.	INTRODUCTION TO COMMUNICATION	SHRIDHAR S. BRAHMBHATT (Siddhpur, Gujarat)	ARTICLE	Click Here

DISABILITY AS A SOCIAL CONSTRUCT: A COMPARATIVE ANALYSIS OF CHBOSKY'S *WONDER* AND BALKI'S *PAA***DR.SUSAN LAWRENCIA JACKSON V.J.**Assistant Professor
Dept. of English
K.T.H.M College, Nashik
Maharashtra ,India**ABSTRACT**

The paper intends to explore disability as a social construct rather than a medical or a biological condition. During the primitive period, disability was believed to be a curse of the God. It was based on the Charity Model. Physical or mental disability was seen as a biological condition that forced the individual to live at the mercy of others. The 'Charity model' in course of time gave way to the 'Medical model'. Technological advancement has redefined disability as a physical or mental impairment. However cultural and social paradigms are manipulated by the powerful and the abled to exclude disabled individuals from the mainstream. They are bracketed under a separate domain to gratify the philanthropic and hypocritical whims and fancies of the economic elite and the politically right class. The researcher unearths the social and cultural yardsticks of disability as a social construct based on two movies namely PAA (2009) and Wonder (2017)). It is an attempt to uncover the power of literature specifically films to destabilise the existing perspectives that project disability as a social construct.

Keywords- Disability, Charity Model, Medical Model, Cultural and Social Paradigms, Social Construct

Introduction

Disability Studies is a comparatively young branch in literary criticism. It is an umbrella term and often interspersed with other domains like Post-Humanities and Bio -Politics.

Its origin can be traced to the disability protests and revolutions in the Old and New Worlds during the nineteenth century. The history of disability studies passes through various phases namely Charity Model, Medical Model, Social Model and Cultural Model. Charity Model linked physical deformity to curse from God and mental deformity to being possessed. They are discriminated from the mainstream and forced to lead a miserable life as a penance for their sins or their ancestors. The period propagated cure by miracles and intervention of God and prophets.

The Charity model gave way to the Medical Model. The advancement of science and technology in the Latter half of the Twentieth Century paved way for the introduction of Disability students as a subject in Syracuse University. However, it underlined the barriers of the disabled people and separated them from the abled. Medical model tried to come up with

July - 2023

E-ISSN - 2348-7143

International Research Fellows Association's

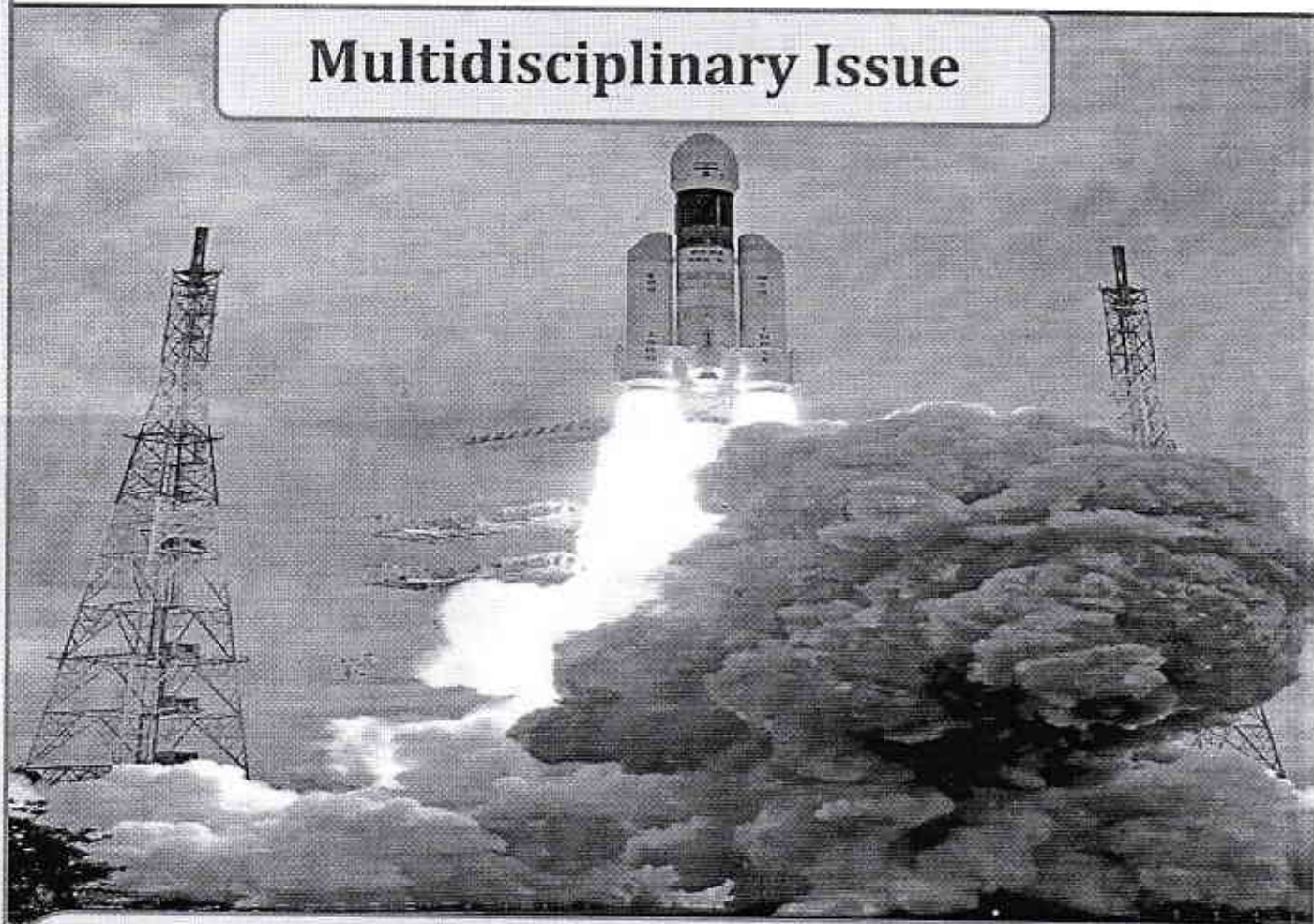
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

Peer Reviewed, Referred & Indexed Journal

Issue-326

Multidisciplinary Issue

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)

MGV's Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] India.

Executive Editors :

Dr. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)

Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)

Mrs. Bharati Sonawane, Bhusawal (Marathi)

Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

23	श्री चक्रधर स्वामींची गुरुपरंपरा आणि गुरुकुल शिक्षण पद्धती तपस्विनी आशा पुजदेकर महानुभाव, डॉ. राजेंद्र वाटाणे	158
24	संतांची आत्मानुभूती सौ. तृप्ती तोडकर	164
25	मराठेकालीन वैज्ञानिक दृष्टीकोन; एक चिकित्सक अभ्यास डॉ. बाळासाहेब काळे	169
26	स्त्रीवादी लेखनप्रेरणा डॉ. राजश्री पाटील	174
27	लोकमान्य टिळक - एक द्रष्टे विचारवंत प्रा. राम हजारी, डॉ. माधव वाघमारे	178
28	विनोबा भावे यांच्या वैचारिक लेखनातील राष्ट्रीय मूल्ये प्रा. उज्वला लांडगे	181
29	महादेव मोरेच्या कथांचा आशय सचिन काळे, डॉ. राजेंद्र वाटाणे	191
30	गोड साखरेची कडू कथा म्हणजे : रौंदाळ डॉ. गणपत ढेंबरे	193
31	ब्रेटॉल्ट बेख्तचा नाट्यविचार डॉ. नितीन मोटे	196
32	ग्रामीण विकासात प्रादेशिक नियोजनाचे महत्त्व, पूर्व विदर्भातील "चिखलाबोडी" जंगल प्रदेशाचा चिकित्सक अभ्यास डॉ. अमित गायधनी	201
33	ग्रामीण भागातील सामाजिक सांस्कृतिक विकासात सार्वजनिक ग्रंथालयाची भूमिका डॉ. पल्लवी मुंडे, हरिश्चंद्र सलगर	207
34	नागपूर जिल्ह्यातील मातंग स्त्रियांच्या सामाजिक आणि शैक्षणिक समस्या कु. माधुरी चौधरी, डॉ. साधना लांजेवार	211
35	महिला मतदारांचा इतिहास व भारतातील महिला मतदार संदिप ढोली	218
36	ग्रामीण साहित्याची दिशा सचिन काळे, डॉ. राजेंद्र वाटाणे	224
37	मराठी प्रादेशिक कादंबरी डॉ. नितीन मोटे	226
38	भारतीय उच्च शिक्षण प्रणाली : आव्हाने आणि सूचना प्रा. डी. झेड. सावळे	231
39	नवीन शैक्षणिक धोरणापुढील आव्हाने डॉ. तुकाराम पोवळे	236
40	जलसंधारणावरील एक उपाय : शिरपूर पॅटर्न डॉ. सुहास ग. जोशी	242
41	शिक्षणाद्वारे महिला सक्षमीकरण प्रा. डी. झेड. सावळे	245
42	ना. गोपाल कृष्ण गोखले : एक द्रष्टे समाज सुधारक प्रा.शिवाजी गायकवाड	250
43	नंदुरबार जिल्ह्यातील आदिवासी, ग्रामीण भागातील स्थलांतर : एक समस्या निलेश नाईक, डॉ. अमोल गायकवाड	255

Our Editors have reviewed papers with experts' committee, and they have checked the papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers are responsible for originality of the papers and intensive thoughts in the papers. Nobody can republish these papers without pre-permission of the publisher. - Chief & Executive Editor

Impact Factor 6.625

'RESEARCH JOURNEY' International E-Research Journal
Volume 16 : Multidisciplinary Issue
Peer Reviewed Journal

E-ISSN :
2348-7143
July-2023

महिला मतदारांचा इतिहास व भारतातील महिला मतदार

संदिप रामचंद्र बोली
राज्यशास्त्र विभाग

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.

प्रास्ताविक-

जगातील अर्धे विश्व म्हणून ओळखले जाणा-या महिलांच्या प्रगतीची वाटचाल जागृतीक पातळीवर वाटते तितकी सोपी नव्हती. यासाठी संपुर्ण जगातच महिला चळवळींचा वाटा महत्वाचा आहे. यापैकीच एक म्हणजे महिलांना राजकिय प्रक्रियेत सहभागी करून घेतले जात नव्हते. एवढेच नाही तर त्यांना अनेक देशांमध्ये मतदानाचा देखील अधिकार देण्यात आलेला नव्हता. मतदानाचा अधिकार मिळविण्यासाठी महिलांना आपल्या हक्कासाठी लढा उभारावा लागला. या संशोधन निबंधात वेगवेगळ्या देशातील महिलांनी मोठ्या कष्टाने मिळविलेल्या मतदानाचा अधिकाराचे विश्लेषण करून सध्या स्थितीत भारतातील मतदानाची स्थिती कशा पध्दतीची आहे याविषयीचे विश्लेषण केले आहे.

संशोधनाचे उद्दिष्ट-

महिलांच्या मतदानाचा अधिकार व भारतातील मतदानात पहिल्या निवडणूकीपासुन ते सद्य स्थितीपर्यंत झालेले बदल जाणुन घेणे.

संशोधनाची गृहितके-

- 1) महिलांना मतदानाचा अधिकार मिळविण्यासाठी संघर्ष करावा लागला.
- 2) भारतीय निवडणूक पध्दतीत अनेक अमुलाग्र बदल झालेले आहे.

तथ्यसंकलन-

सदर शोध निबंधासाठी द्वितीय स्त्रोतातील संदर्भ ग्रंथ व इंटरनेटवर प्रकाशित साहित्याचा वापर करण्यात आलेला आहे.

विविध देशातील स्त्री-मतदानाचा इतिहास-

कोणत्याही लोकशाही राष्ट्रात त्या राष्ट्राचा पाया म्हणजे तेथील सामान्य नागरीकांना असणारा मताधिकार होय. हा मताधिकार कोणत्याही प्रकारच्या भेदभावाशिवाय प्रौढ व्यक्तीला प्राप्त झाला तरच ख-या अर्थाने लोकशाही राष्ट्र ठरते. जगात हा मताधिकार एकदम सर्व नागरीकांना प्राप्त झाला नाही. अनेक देशांमध्ये मताधिकार प्राप्त होण्यास अनेक वर्षे लागले धर्म, जाति, संप्रदाय, स्त्री-पुरुष, गरीब-श्रीमंत या आधारावर मताधिकार प्राप्त झाला. सध्या परिस्थितीत देखील पुर्णपणे हा भेदभाव मिटला असे म्हणता येणार नाही.¹

मतदानापासुन जर कोणता वर्ग वंचित राहिला असेल तर तो म्हणजे महिला. संपुर्ण जगात प्राचीन काळापासुन स्त्रियांच्या मताधिकाराकडे दुर्लक्ष केले गेले. मतदानाच्या इतिहासाचा विचार करतांना महिला-मताधिकारावर विचार करणे भाग आहे. 19 व्या शतकात फिनलँड, आयसलँड, स्विडन, ऑस्टेलियातिल काही